

lju, Ptuju in Murski Soboti posluje danes, mimogrede rečeno, pod zelo izjemnimi okolnostmi, samo še borza dela v Ljubljani, vse ostale so bile tekom zadnjih let ukinjene.

(Konec prihodnjič.)

Književna poročila.

Dr. Gregor Krek in dr. Milan Škerlj: Die österreichischen Zivilprozeßgesetze im Königreich der Serben, Kroaten und Slovenen. Sonderdruck des Nachtrages III aus Neumanns Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen, vierte Auflage. Wien 1928. Manzsche Verlags- und Universitäts-Buchhandlung. Str. 224.

Dvojen je bil namen, kakor pravita pisatelja v predgovoru, ko sta spisovala naznanjeno knjigo: omogočiti avstrijskemu juristu vpogled v izpremembe, ki so jih doživeli naši civilnopravni zakoni po prevratu, dalje pa biti tudi jugoslovanskemu pravniku zanesljiv kažipot po zavitih stezah jugoslovanske zakonodaje in mu nuditi zlasti pregled po novih različnih zakonih. Težavno in ogromno delo, ko je bilo treba iz obilice izbirati zakonite predpise, ki modificirajo tu pa tam civilnopravno pravo, še težje, ko se novo pravo na posamezne pravne sisteme v državi skoro nič ne ozira, ampak mu je po večini samo en temelj, namreč srbsko pravo, je v zlic vsem tem, človek bi menil skoro nepremagljivim težkočam, sijajno uspelo. Avtorja sta nam ustvarila s tem zbirko vseh zakonitih predpisov, jo obenem komentirala, upoštevajoč pri tem vso domačo literaturo in judikaturu. Ustvarila sta s tem delo, čigar vrline je nemogoče izraziti s par besedami, ki jih bo pa spoznaval praktik dan za dnevem, črpajoč iz te bogate zakladnice pri svojem opravilu.

Kako vestno sta smatrala avtorja svojo nalogo, kaže, da se nista omejila samo na razlago zakonitih določb, v precej obširnem uvodu sta marveč podala pregled o upravnih in sodni organizaciji naše države, pregled, ki ne pouči zadostno samo tujca, ampak daje tudi domačemu juristu odgovor na marsikatero interesantno vprašanje, ki bi ga drugod iskal zaman. Istemu smotru, dati čitatelju celotno zaokroženo sliko pravosodstva v pokrajinah, kjer so v veljavi še avstrijski civilnopravni zakoni iz l. 1895., služi pred razlago sodnega pravilnika uvrščeni nemški prevod dotičnih določb vidovdanske ustave, ki se količkaj tičejo civilnega prava. Tudi ta vzorni prevod je opremljen z dragocenimi opazkami, ki posegajo deloma tudi v druge pravne panoge. Sicer obravnavata avtorja po legalnem redu dotične paragrafe sodnega pravilnika, civilnopravnega reda in uvodnih zakonov k obema imenovanima zakonoma, ki so doživeli po naši zakonodaji izpremembe, ki jih Neumann v glavnem delu ni upošteval,

ker je tamkaj obravnaval samo procesno pravo Avstrijske republike. Vsled pravkar navedene vsebine pa se mora knjiga označiti deloma za povsem samostojno delo in ne samo za dodatek v okviru glavnega dela in dopolnilo k znanemu in tudi pri nas prav pogosto uporabljanemu komentarju.

Ako se mi je pojavilo pri obsežni tvarini nekaj pomislekov, ni treba tega razumeti tako, da smatram naziranje avtorjev za pogrešno. Prav lahko je tudi obratno, saj so naši novi predpisi včasih takšni, da se da v njih obsežena norma v pravem pomenu besede samo «uganiti» ali pa celo to ne. Tako bi k opazki, da ni razvidno, ali naj se izrekajo kazni po čl. 32 zak. o invalidih z dne 17. novembra 1925 v civilnem ali kazenskem postopku, pripomnil, da bo zato pač treba kazenskega postopka, ker gre za kršitev zakonitih določ in za kazni (str. 24.). — Danes, ko nimamo še predvidenega kasacijskega sodišča v Zagrebu, je pač določba, da odloča o kompetenčnih sporih med civilnimi sodišči in upravnimi sodišči kasacijsko sodišče, nezadostna. Čim bo pa ustanovljeno to kasacijsko sodišče, bo urejena tudi ta stvar, saj bo morala biti odločba kasacijskega sodišča, da li je pristojno samo ali ni, merodajno ne samo zanj, marveč tudi za državni svet (str. 26). — Da se ne strinjam v celoti z razlago čl. 18. ustave, sem povedal drugje. — Naredba pravosodnega ministrstva od 7. decembra 1856, št. 224 drž. zak. velja po mojem mnenju tudi še naprej za tiste posle, katerih razmerja naredba od 18. junija 1921, št. 224 Ur. l. ne ureja. Glej o tem tudi Zdolsek v Slovenskem Pravniku 1925, str. 204 (str. 63 in 98). — Avtorja sama pravita, da glede vročb v kraljevih dvornih poslopih po srbskem postopniku ni predpisano nič posebnega. Zato bi dosledno domneval, da je z državno preureditvijo tudi dotična izjemna določba 4. odstavka § 32 j. n. sama ob sebi ukinjena (str. 82). — Izraz «prvo-stepeni sud» v naših zakonih bi identificiral vedno z zbornim sodiščem I. stopnje, saj srbski prvostepeni sud ustreza po svojem ustroju in celotni organizaciji našim zbornim sodiščem. Kjer se namerava stvar prepustiti okrajnim sodiščem, je to v novih zakonih vedno označeno. Zdi se mi, da se ne motim, če trdim, da se drže naša sodišča tega naziranja (str. 93). — V nekem konkretnem primeru, ko bi bilo sicer vložiti tožbo pri sodišču, določenem po § 100 j. n., odločil je stol sedmorice, odd. B, da bodi to sodišče deželno sodišče v Ljubljani, sklicevaje se na § 28 j. n. Enako je po mojem mnenju pravilno postopati v vseh sličnih primerih, ker deželna sodišča na Dunaju v naši državi nimamo, po analogiji bi bilo pa pristojno samo sodišče na sedežu stola sedmorice odd. B. To je pa nemogoče, ker leži dotično sodišče izven ozemlja naših civilnopravnih zakonov. Pomisliti je pri tem, da se bodo obračale na sodišča teh ozemelj samo osebe, ki jih na to ozemlje kaj veže, kakor n. pr. pristojnost ali pa prejšnje domovališče. To bo, če sta se dve osebi iz Slovenije ali Dalmacije izselili in se v inozemstvu poročili, ostali pa naša državljana. Poiskati bo v takih primerih sodišče, ki sodi po zakonih, ki so se jim stranke za dotično pravno razmerje očitno podvrgele. Ako treba določiti po tem vidiku sodišče na ozemlju c. pr. r., ni nobene zapreke za uporabo določbe § 28

j. n. (str. 100). — K navedbi pri § 599/II c. pr. r. bi bilo še pripomniti, da je pravilnik o carinskih posrednikih z dne 14. maja 1925 razveljavil na tem mestu citirani pravilnik z dne 21. julija 1921. Novi pravilnik nima nobene določbe o razsodišču med carinskim posrednikom in njegovim pooblastiteljem (str. 204). — K problemom, ki so nastali po prevratu in ki jih imajo reševati sodišča skoro dan za dnevem, je prištevati važno vprašanje, kaj je «tuzemstvo» v smislu civilnopravnih zakonov. To vprašanje se ne obravnava enotno ne po sodiščih, kakor tudi ne v literaturi. Tudi avtorja odklanjata principijelno enotno rešitev, češ da treba poiskati vsaki posamezni zakoniti določbi primerno rešitev (str. 33). Toda če izluščimo iz obilice teh določb, ki so najštevilnejše v sodnem pravilniku, dotične, kjer se da zamenjati «tuzemstvo» ali podobno s področjem poljubnega sodišča na ozemlju civilnopravnih zakonov (n. pr. §§ 67, 81 do 83, 106 do 109) dobimo, da sta avtorja z edino izjemo, ki sta jo napravila glede § 99 j. n., naziranj, da je terminus «tuzemstvo» identičen z ozemljem Kraljevine SHS. Po mojem mnenju bi naj padla tudi ta izjema. Kakor ni odrekati tehtnost utemeljitvi obeh avtorjev in tudi Lapajnetove v Slovenskem Pravniku (1923, str. 212), ki sta pa predvsem izsledek gramatične interpretacije tega paragrafa, tako ni prezreti, da je bila ta norma ustvarjena v prvi vrsti zato, da bi se preprečilo, da ne bi uživali interesi tuzemcev, nastopajočih kot tožiteljev v inozemstvu manjše zaščite napram dolžnikom, mudečim se izven ozemlja j. n. in c. pr. r. Ta razlog je pa sedaj odpadel, najsi tudi pravosodstvo v naši državi povsod ni zadovoljivo. Upoštevati je še, da se priznavajo sedaj povsod tudi izvršilni naslovi, nastali kjersibodi v državi in da je s tem odpadel tudi nadaljni razlog nezaupljivosti. — V zvezi s tem je tudi važno vprašanje vročb izven Slovenije in Dalmacije. Pravilnik za notranjo pošto službo, ki ga je izdalo ministrstvo pošte in telegrafa leta 1921 ima glede tega predpise, ki se ne strinjajo z določbami c. pr. r., zlasti ne pozna položbe na poštnem uradu. Praksa stola sedmorice, odd. B pa zastopa stališče, da se imajo tudi vročbe izven ozemlja c. pr. r. vršiti točno po predpisih c. pr. r., ako naj se smatra, da je bila sodna pošiljka pravilno vročena. Tudi komentar se izjavlja v istem smislu (str. 167). Tako se pripeti, da nekaterih kosov ni moči smatrati nikdar za vročene. Tu bi bilo pač na mestu, da bi se smatrala vsaka vročba, izvršena po poštnih predpisih, kakor da je izvršena tudi po predpisih c. pr. r.

H koncu samo še pripominjam, da se avtorja nista omejila strogo samo na razlago pravnih določb. Obdelala sta tudi najraznovrstnejša pravna vprašanja, ki so samo predhodna vprašanja za pravdne zakone, pa drugod še niso bila pojasnjena. Izredno bogata je zato vsebina knjige, ki zasluži, da si jo nabavi vsak pravnik. Težko bo izhajal brez nje, saj je izmed najpraktičnejših knjig, kolikor jih je izšlo po prevratu, zanesljiv kažipot in obenem izčrpen pregled po našem civilno-procesnem pravu.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Gavra V. Gojković: *Komasacija zemljišta*, Zagreb, 1926. Tisk
Zakladne tiskarne Narodnih novin.

Brošura, tiskana v cirilici in obsegajoča 65 strani, prinaša o s n u t e k
z a k o n a o k o m a s a c i j i (z l o ž b i) z e m l j i š č z a n a š o k r a l j e v i n o
t e r m o t i v e z a t a z a k o n .

Zakonodaja o komasacijah v raznih državah Evrope je kaj raznolika.
Ta raznolikost se osobito kaže v določbah o pogojih za dopustnost zložbe:
ali odloča majoriteta ali izvestna kvalificirana minoriteta prizadetih po-
sestnikov ali se izvaja zložba celo uradoma. Najenergičnejša je bila Pr u s
s i j a , k i j e ž e l . 1821. določila, da je vsaka delitev skupnih zemljišč ipso
iure združena z zložbo dotične občine. Šele zakon od 2. aprila 1872. omo-
goča samostojne zložbe vsled sklepa večine udeležencev. Od l. 1920. pa
so dopustne celo uradne zložbe. Večina držav v J u ž n i N e m č i j i s e
j e o m e j i l a n a p r i s i l n e a r o n d a c i j e m e j i n u r e d i t v e p o l j s k i h p o t o v . — V
F r a n c i j i s o f a v o r i z i r a l i u p o š t e v a j o č i n d i v i d u a l i s t i č n i d u h n a r o d a p r o -
s t o v o l j n e z a m e n j a v e z e m l j i š č (z a k o n i z l . 1884.). Uspeli so bili neznatni.
Šele sedaj, po svetovni vojni, so tudi tam začeli izvajati v zvezi z obnovo
opustošenih pokrajin obsežnejše komasacije (zakona iz l. 1918 in 1919).
Tudi v A v s t r i j i s o p r v o t n o s k u š a l i o d p r a v i t i r a z k o s a n o s t z e m l j e z
o l a j š e v a n j e m i n d i v i d u a l n i h a r o n d a c i j (z a k . z d n e 3 . I I I . 1868 drž. zakonik
št. 178 in nasl.), toda naravno brez pravega uspeha. Še zakon o arondaciji
gozdnih mej iz l. 1883. stoji na istem stališču. Istočasno pa so se uveljav-
l j a l a s t r e m l j e n j a o s o b i t o v d e ž e l n i h z b o r i h p o u z a k o n j e n j u p r a v i h k o m a -
s a c i j i n s o d o v e d l a k o n č n o p r e k o P e y r e r j e v i h z a k o n s k i h o s n u t k o v i z l . 1873.
i n 1878. d o d r ž a v n e g a z a k o n a o z l o ž b i p o l j e d e l s k i h z e m l j i š č z d n e 7 . j u -
n i j a 1883. drž. zak. št. 92. k o t t a k o z v a n e g a o k v i r n e g a z a k o n a , k i s e j e
u v e l j a v l j a l š e l e z i z v r š i l n i m i d e ž e l n i m i z a k o n i . T a k o v e l j a j o n a s e d a j j u g o -
s l o v a n s k e m o z e m l j u b i v š e A v s t r i j e s k o r o d o s l o v n o e n a k i d e ž e l n i z a k o n i
o z l o ž b i z a b i v š o d e ž e l o K r a n j s k o z d n e 7 . n o v e m b r a 1900 k r a n j . d e ž . z a k .
št. 28 z n o v e l o z d n e 15 . n o v e m b r a 1910 k r a n j . d e ž . z a k . št. 37, z a b i v š o
d e ž e l o Š t a j e r s k o z d n e 26 . m a j a 1909 š t a j . d e ž . z a k . št. 45, k i j e s e d a j
r a z š i r j e n t u d i n a P r e k m u r j e i n z a b i v š o d e ž e l o K o r o š k o z d n e 21 . f e -
b r u a r j a 1900 k o r . d e ž . z a k . št. 15. D o č i m p a s o b i l i p o g o j i z a u v e d b o z l o ž b e
p o z a k o n i h i z l . 1900 p r e t e ž k i i n j e o s o b i t o p r e d p i s a n o s k l e p a n j e u d e l e -
ž e n c e v o b k o n c u z l o ž b e o t e m , d a l i n a j s e p o t r d i n a č r t o z l o ž b i a l i n e ,
n a j v e č k r a t o n e m o g o č i l o k o n č n o i z v r š i t e v k o m a s a c i j e , s o n o v e j š i z a k o n i
o d l . 1909. d a l j e o l a j š a l i u v a j a n j e i n i z v a j a n j e z l o ž b s t e m , d a z a h t e v a j o
z a u v e d b o z l o ž b e n e g a p o s t o p k a p r e d l o g e n e t r e t j i n e p o s e s t n i k o v z v e č
n e g o p o l o v i c o k a t a s t r a l n e g a č i s t e g a d o n o s a a l i p a p r e d l o g v s a j p o l o v i c e
p o s e s t n i k o v , p o l a g a j o č v s o i z v e d b o z l o ž b e , t e h n i č n o i n p r a v n o , v r o k e
p o s e b n i h a g r a r n o p r a v n i h o b l a s t e v (k o m i s a r j e v i n k o m i s i j e z a
a g r a r n e o p e r a c i j e) i n o p u š č a j o č i t a k n e s m i s e l n o k o n č n o s k l e p a n j e
u d e l e ž e n c e v o z l o ž b e n e m n a č r t u . K l j u b t e m u s o z l o ž b e n a s l o v e n s k i z e m l j i
o s t a l e v p o v o j i h . V s o s e d n i A v s t r i j s k i r e p u b l i k i p a s o d o s e g l e v n a j n o -
v e j š e m č a s u v e l i k r a z m a h v s l e d s m o t r e n e i z p o l n o t v e a g r a r n o p r a v n i h
o b l a s t e v , p a t u d i v s l e d z a k o n a i z l . 1920., k i p r e d v i d e v a p o d g o t o v i m i

pogoji že tudi uradne zložbe. V ostalih pokrajinah naše države imamo zakone o zložbah seveda še izpred vojne v Hrvatski in Slavoniji ter v Vojvodini in Medjmurju. V Hrvatski in Slavoniji velja zakon z dne 22. junija 1902., za Vojvodino in Medjmurje pa še madžarski zakoni čl. VII. in XXXIX. iz l. 1908. Hrvatski zakon o zložbi predvideva slično kakor avstrijski posebna komasacijska oblastva (komasacijone povjerenike, županijska komasaciona povjerenstva kot I. in zemaljsko komasaciono povjerenstvo kot II. inštanco) in zahteva za predlog eno petino interesentov, ki pa morajo biti obenem lastniki polovice katastrske površine in čistega katastrskega donosa, ali pa eno desetino udeležencev, ako poseduje četrtino katastrske izmere in čistega katastrskega donosa in ako so ta zemljišča razdeljena po načelu «tropoljarstva» v tri zgone (Dreifelderwirtschaft) ali ako je pretežni njih del tako razkosan na male parcele, da jih ni mogoče racionalno obdelovati. Predvideva pa tudi uradne zložbe, posebno ako so iste potrebne radi večjih melioracij, ter celó delno izselitev, ozir. preselitev posameznih udeleženih gospodarstev. Madžarski zakon razločuje pri zložbi administrativni in sodnijski postopek. Prvi ima ugotoviti potom posebne strokovne komisije, da-li je zložba koristna in izvedljiva. Odločbo izreka minister za kmetijstvo. V sodnem postopku se razsoja o dopustnosti zložbe, ki je podana, če v primeru koristi zanjo glasuje vsaj toliko posestnikov, da imajo eno četrtino zemljišč (po površini). Ako pa je izrekla odločba ministrstva, da zložba ni koristna, tedaj zahteva zakon za dopustnost zložbe, da morajo predlagatelji posedovati vsaj polovico zemlje. Na prvi pogled vidimo, da odseva iz hrvatskih in madžarskih zakonov jasno širokogrudni agrarni značaj prizadetih zemljâ, dočim se zrcali v avstrijskih zakonih ozkosrčni merkantilizem. Velik del naše agrarne države še ne pozna komasacij. Morda tudi ni še povsod podana tako izrazita potreba po njih uvajanju. Vendar je dobro, da se pravočasno ustvari zakonita možnost za eventualno potrebno novo porazdelitev zemlje. S tega stališča je brezdvomno presojati brošuro dr. Gavra V. Gojkovića, ki nam podaja osnovo zakona o komasaciji zemljišč v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Žarišče vsakega zakona o zložbi je njegova določba o pogojih za dopustnost zložbe.

Dr. Gojkovića osnutek se obče tesno naslanja na hrvatski zakon o zložbi iz l. 1902. (deloma doslovno), značil bi pa velik korak nazaj, ako bi postal zakon, ker otežkoča izvajanje zložb z mnogo prestrogimi pogoji. Dočim favorizirajo hrvatski, avstrijski, madžarski in menda vsi moderni zakoni o zložbah kvalificirane manjšine za napredkom stremečih posestnikov, zahteva Gojković ne samo navadno, marveč naravnost kvalificirano večino in sicer $\frac{3}{5}$ vseh udeležencev, ki pa morajo imeti v lasti $\frac{2}{3}$ zemljišč po katastralni izmeri. Vsled tega označuje dr. Milan Ivšić v svojem znamenitem delu o jugoslovanskih agrarnih problemih* Gojkovićevo

* Dr. Milan Ivšić, Les problèmes agraires en Yougoslavie, Paris 1926, str. 344.

osnutek za «malo posrečen», v čemer mu bo pritrnil vsak agrarni pravnik. Vrhu tega je črtal napram hrvatskemu zakonu iz l. 1902. vsako možnost uradne izvršitve zložb, dočim v vseh modernih agrarnih državah stremijo za tem, da omogočajo pod gotovimi pogoji zložbe nezavisno od subjektivnega razpoloženja interesentov in se ozirajo le na objektivne potrebe modernega racijonaliziranja kmetijskega obrata. Da je končno Gojković izbacil po hrvatskem zakonu pogojno možno preselitev (Abbau), je očigled ostalim pogojem samoobsebi umevno. V tem oziru vsebuje torej ta osnutek poslabšanje obstoječega zakonodavstva, kar moramo odločno odklanjati.

Nasprotno so pa v principu povsem umestne določbe o posebnih komasacijskih sodiščih** (oblastni komasacijski sud kot prva in državni komasacijski sud u Zagrebu kot druga in zadnja inštanca), ki naj bi bila stalna in neodvisna kakor redna sodišča. Mesto sedanjih poverjenikov (na Hrvatskem) in komisarjev (v Sloveniji) predvideva Gojković oblastne in državne (v teritorialnem smislu) komasacijske sodnike. Komasacijska sodišča naj bi bila podrejena kakor dosedanja povjerenstva na Hrvatskem ministrstvu pravde, dočim so oblastva za agrarne operacije v Sloveniji podrejena kmetijskemu ministrstvu, ki pa mora iskati sporazuma z ministrstvom pravde. Tu je nujno potrebno izenačenje.

Pristojnost ureja Gojkovičev osnutek doslovno po hrvatskem zakonu iz l. 1902., ki v bistvu odgovarja določbam avstrijskega zakona o zložbi, vendar bi bilo treba tu smotrenejših določil v pravcu poenostavljenja in pospeševanja postopka. Ne vidim razloga, zakaj bi bil oblastni komasacijski sodnik samo poizvedovalni organ in referent v senatu in zakaj bi mu v gotovem obsegu ne šla popolnoma pristojnost kakor okrajnemu sodniku. Najnovejša avstrijska organizacija agrarnih oblastev s prvimi agrarnimi instancami (Agrarbezirksbehörde), deželnimi agrarnimi senati (Landesagrarsenat) kot drugimi instancami in najvišjim agrarnim senatom (Oberster Agrarsenat) na Dunaju, na katerega pa je dopustna pritožba le v taksativno naštetih slučajih, osobito tudi radi kršenja zakonov, se mi zdi mnogo boljša in cenejša.

Tudi postopek po Gojkovičevem osnutku je ostal isti kakor ga je uvedel že hrvatski zakon iz l. 1902. Vodi ga komasacijski sodnik s pomočjo odbora udeležencev, tehničnega in drugih strokovnjakov. Razprave so javne in ustne. Umestna je tudi že stara določba, ki jo pa v avstrijskem zakonu o zložbi pogrešamo, da se smatra o vsakem udeležencu, ki izostane od razpisane obravnave, da privoljuje v komasacijo, ozir. da pristaja na mnenje, ki je ugodnejše za njeno izvedbo.

Drugače kakor avstrijski zakon urejata hrvatski zakon in Gojkovičev osnutek vprašanje pravnih lekov. Dočim dopušča prvi pritožbe proti ukrepom komisarja za a. o. na višjo inštanco v posameznih štadijih med postopkom samim, prepuščata slednja osvajanje prigovorov med postop-

** Enake zahteve sem iznesel že svojčas v brošuri «Agrarna vprašanja v Sloveniji», 1924, str. 19.

kom komasacijskemu sodniku (poverjeniku), razsojo o njih pa odkazujeta v slučaju, da jih sodnik ni že sam upošteval, oblast. komasacijskemu sodišču (presuda), proti katerega odločbi je dopustna pritožba (žalba) na državno komasacijsko sodišče. Vendar se mi zdi avstrijski postopek boljši in praktičnejši, ker preprečuje event. brezplodno delo, ako druga instanca n. pr. ugotovi prigovoru glede cennitve.

Po starem hrvatskem zakonu postavitve v prejšnje stanje ni dopustna v komasacijskem postopku (avstrijski zakon jo deloma dopušča, izključuje jo pa proti potrjenemu načrtu). Gojkovičev osnutek o tem vse kakor važnem vprašanju nima določbe.

Vprašanje stroškov ne urejuje ne stari hrvatski zakon niti Gojkovičev osnutek, tako da bi to bilo v skladu s potrebnim pospeševanjem komasacij. Ako naj že predlagatelji zalagajo stroške za priprave, ko se še ne ve, bo-li došlo do zložbe ali ne, je jasno, da se bo marsikdo, ki sicer uvideva potrebo in korist komasacije, premislil, riskirati ne vedno majhne vsote. Odločno bi se bilo tu naslanjati na avstrijski zakon, po katerem plačuje komisarje in tehničnega strokovnjaka država in morajo udeleženci povrniti po končani zložbi le stroške za zemljemerska dela, ako že noče država sama prevzeti vseh stroškov.

Resumé: Gojkovičev osnutek zakona o komasaciji zemljišč v svojih najvažnejših določbah o pogojih za prisilno uvedbo komasacije ne ustreza nujni potrebi po racionalni porazdelbi zemlje. Tudi sicer bi se dal s kompilacijo sedaj veljavnih hrvatskih, madžarskih in avstrijskih zadevnih predpisov ustvariti boljši osnutek zakona o komasaciji zemljišč za vso državo SHS nego je Gojkovičev.

Dr. Fran Spiller-Muys.

Dr. Joseph Mayer: *Gesetzliche Unfruchtbarmachung Geisteskranker. Freiburg im Breisgau, Herder & Co. 1927. Str. XLIV + 466.*

To delo je izšlo kot 3. zvezek «Studien zur katholischen Sozial- und Wirtschaftsethik», ki jo izdaja gori označena založba. Samo se označuje kot teološka studija (str. 151). Brez dvoma je zahtevala ogromnega truda. V seznamu uporabljenih spisov je citiranih nad 720 del. In vendar pogrešamo nekaj važnih razprav, kot n. pr. ono H. Grossa s predlogom, da naj se seksualni zločinci «deportirajo» na izoliran dalmatinski otok, ali Tandlerjevo brošuro: «Ehe und Bevölkerungspolitik». Razdelitev knjige v 4 oddelke (osnovne razlage, moderni poskusi sterilizacije, njih ocena, cerkvenopravne posledice) je pravilna, podrejena poglavja slede primerno drugo za drugim, ali — drugo iz drugega, pa žal ne vsekoli. Zdi se nam, da je bilo obsežno delo napisano v različnih fazah, ki so stale daleč vsak sebi, da pa je pisatelj svoje nazore, ki jih je imel prej, pozneje izpreminjal, a jih premalo «retuširal». Evo dokazov: Na str. 137, 138 pravi pisatelj, da hoče njegova knjiga dokazati, «da je zakonita odprava zarodne zmožnosti umobolnih ta čas praktično neutemeljena, da nasprotuje svrhi, da se ne da izvesti, da torej za sedaj npravnstveno ni dovoljena». Na str. 242 pa čitamo: «Za ta čas se da izvajati samo lečenje nekih epileptikov in ljudi, ki imajo ples sv. Vida, enako pa tudi še odprava plodovitosti malega števila zavodnih

oskrbovancev, preden se odpustijo na slobodo.» Glede kastracije otrok pa pravi na str. 271: «Kadar je diagnoza zanesljiva, bolezen pa drugače neodpravljljiva, pa ni ugovora niti od strani onih, ki so upravičeni, otroke vzgajati, niti od strani države, ne vidim, zakaj bi se ta način ozdravljenja ne odobral, ne samo od strani psihiatrov, ampak tudi od strani etike.» Na str. 388 postavlja M a y e r neke zahteve, kakšen bodi zakon, pa pravi potem, da bi «tak zakon o zakoniti sterilizaciji umobolnih imel prej ugoden, nego neugoden moralčni vpliv.» Menda je dovolj dokazov, kako malo je vse delo iz enega kosa zlito. Mogli bi jih navesti še precejšnje število. Pisatelj je teolog, ali on razlaga stvarno tudi potankosti medicinskega značaja, se spozna v najmodernejšem nauku o notranji sekreciji spolnih žlez in njenem vplivu na razvoj telesa in osebnega značaja (str. 358, 359), a neštetokrat uporablja za dokaz svojih trditev samo citate kakšnega avtorja, ki ga še prej proglasi za veliko glavo. On je preštudiral mnogo pravniških razprav, je dobro informiran o modernih nalogah kazenskega prava, o očevalnih sredstvih, ali L i s z t o v e g a glavnega dela o kazenskem pravu si ni ogledal. Citira ga le: «So L i s z t n a c h F a l e c k 388» —, a ta F a l e c k je napisal le neki članek o kazni v «R e c h t s l e x i k o n u». Če bi bil M a y e r zvedel, kdo je bil v. L i s z t, bi mu moral privoščiti malo več pažnje.

Škoda, da kaže ogromno delo navedene napake. Ipak moremo reči, da ga bo vsak pravnik s pridom prečital. Predvsem radi velike zanimivosti predmeta, potem — in to bodi prav posebno poudarjeno — radi iz vrstnega pregleda o svetovni zakonodaji glede zakonite odpravljljivosti zarodne zmožnosti v obče, slednjič pa tudi zato, ker se bo kot pravnik iz napak drugih učil, kako ne sme pisati, ako naj bo predmet razprave obdelan na najširši osnovi in vendar prost vsakojakih, motečih protislovij.

Dr. Metod Dolenc.

A. V. Solovjov: *Značaj vizantinskega prava na Balkanu. Izdanje Čupičeve zadržbine. Državna štamparija Beograd, 1928. Str. 46.*

S srečno roko se je lotil avtor problema, kakšen pomen je imelo bizantinsko pravo za razvoj prava na Balkanu, h kateremu štejemo Bolgarsko, Srbijo in Rumunijo. Če je vpliv rimskega prava na narode zapadne Evrope že do dobra proučen, je bilo to pripisovati naporu mnogih velikih pravnih zgodovinarjev, s Savignyjem na čelu. Tem zaslužnejše je delo, da je S o l o v j o v zbral vse, kar je bilo napisanega od sredine preteklega stoletja (prej se ni pisalo ničesar o tem) glede postanka t. zv. bizantinskega prava in njegovega vpliva na razvoj prava v navedenih treh državah, ter je to podal v sintezi ob kritičnem premostrivanju doslejšnje tozadevne književnosti. Po njegovih ugotovitvah pričinja vpliv bizantinskega prava za Bolgarsko v 9., za Srbijo v 12. in za Rumunijo v 14. stoletju. Zanimivo je, da so prva rumunska povelja spisana po pravilih bulgarske, torej tudi bizantinske carske kancelarije v slovanščini. Povsod prikazuje avtor razvoj prava prav do najnovejše dobe, kar je za presojo duhá zakonodaje prav poučno. (Če trdi o srbijskih «zakonikih o postopku», da se opazuje v njih francoski duh, bi bilo k zakonu o srb. kazenskopravdnem postopku

pripomniti, da je precej verna imitacija Hye-Gluneckevega reakcije narnega k. pr. r., ki je veljal v Avstriji od l. 1853 dalje skozi 20 let). Najobsežnejše, pa tudi najzanimivejše poglavje je ono, ki se tiče Srbije. Tu se pozna, da je avtor sam proučeval listinske vire in da ne referira samo, ampak razvija svoje misli po lastnih študijah. Vsekakor pomenja njegova studija obogatitev jugoslovanske pravne zgodovine, ki jo je topla pozdraviti.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Hellmut Jvers: *Die Hypnose im deutschen Strafrecht*. Verlagsbuchhandlung Ernst Wiegandt, Leipzig, 1927. Str. 108.

Knjiga je izšla kot 3. zvezek serije publikacij prof. Fr. Exnerja (Lipsija) «Kriminalistische Abhandlungen», a ima za nas vrednost predvsem v tistem oddelku, ki razlaga hipnozo kot dejanski fenomen na podlagi današnjih znanstvenih izsledkov. Tu se najde resnično izvrstna informacija o sugestiji in hipnozi, ki obsega najvažnejše doslej znane teorije, predvsem nemške in francoske. Izvrstno je tudi, kar prinaša Jvers o okultizmu; šteje ga pravilno med pojave, ki razširajo v pogledu znanstvene vrednosti izpod hipnoze. Poglavje o hipnozi kot dejanskem fenomenu izpopolnjuje še obrazložba posthipnotičnih povelj, osebnih sposobnostij za hipnotiziranje in sugestibilitete. Zanimiva je Jversova konstatacija, da so za hipnozo predestinirani najbolj tisti ljudje, ki nimajo mnogo duševne samostojnosti. Želja neke osebe, da naj bi bila kar najhitreje hipnotizirana, ne pospešuje, ampak naravnost ovira hipnotiziranje. Nepravilno je mnenje, da se dajo najlažje hipnotizirati na duhu bolne ali histerične osebe. Organ telesa, ki pride v poštev za hipnotiziranje, so veliki možgani; pri duševno bolnih osebah pa ti vobče ne sprejemajo vtiskov od zunanjega sveta.

V drugem oddelku govori Jvers o pomenu hipnoze za veljavno kazensko pravo. Potem ko je konstatiral, da ima doslej samo norveški kazenski zakon določbo o kaznovanju hipnotizerja, ki neko osebo brez njene volje hipnotizira, preide na razmotrivanje o pomenu hipnoze po kazenskem pravu v Nemčiji. Najprej razpravlja o kaznivih dejanjih na hipnotiziranih, storjenih s samo hipnozo, kakor so telesna oškodba, utesnitev svobode, prisiljenje ali žalitev, za tem o kaznivih dejanjih, storjenih na hipnotiziranih izven hipnoze, ki so poleg že navedenih tipičnih zločinov še lahko imovinski in npravstveni zločini. Sledé razmotrivanja o kaznivih dejanjih hipnotiziranih oseb v hipnotičnem in posthipnotičnem stanju in pa o kaznivosti hipnotizerjev samih. Samo, da pokažemo na nekoliko zanimivih in podrobno obdelanih vprašanj, naj navedemo institut privolitve, označene kot nekakšno «pravico pravne možnosti», dalje vprašanje operativnih izpremenitev na telesu po zdravnikih, katere naj regulira stanovska etika v smislu nekakšnega običajnega prava, slednjič pojem «sile» kot modaliteta dejanja. Zelo obširno se bavi pisatelj s hipnozo kot sredstvom za storitev npravstvenih zločinov, in to s pravilnega vidika, da hipnoza izključuje pravo voljo človeka in ga napravi za zgolj sredstvo v roki hipnotizerja. Tu pa ne prihajajo samo zločinci hipnotizerja v poštev, ampak tudi delikti, h katerim je bila tretja oseba navedena

po hipnotizirancu. V tem oziru postane hipnotizer posredni nasvovatelj. Poudariti treba minuciozno temeljitost, s katero obravnava J v e r s svoje probleme. Toda zdi se nam vendar, da pisatelj včasih učeno razpravlja o dejanskih stanih, ki so bili pač tu ali tam omenjeni, ki pa vzbujajo a priori tako težke dvome o obči možnosti dejanja, da bi tisti primeri kot neresni ali vsaj netipični brez škode izostali (n. pr. sugeriranje v prvem štadiju noseče ženske [mlade sestrične], da «dobi» zopet menses, kar se je — baje — uresničilo).

Zadnji oddelek govori o kazensko procesualnem učinkovanju hipnoze. Zelo kratek je pač zato, ker v modernem procesu nikjer ni dopustno, vplivati s prisilnimi ali varalnimi sredstvi na eksplorande.

Naša sodba o tej knjigi je, da uvaja prav srečno v probleme, s katerimi se bo morala tudi naša kriminalna politika resno baviti; tudi pri nas hipnotiziranje ni več tako redka stvar, kot se vobče misli.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Aleksander Pilcz: Okkultismus und Rechtsplege. Wien 1927. Hölder-Pichler-Tempski A. G. Str. 48.

Sedmi zvezek «*Abhandlungen aus dem juristisch-medizinischen Grenzgebiete*» obsega znanstveno visoko stoječo razpravo dunajskega psihiatra P i l c z a. Pisatelj pozna natančno vso literaturo in je sam več let eksperimentalen kot znanstveni izvedenec v aferah dunajskih «medijev». Njegova sodba je, da eksitenca okultnih fenomenov in ljudi z okultističnimi sposobnostmi doslej znanstveno še ni dokazana, da pa se iz te konstatacije ne sme sklepati, da bi se na možnost takih fenomenov in ljudi v bodočnosti ne smelo misliti. Na drugem mestu poudarja P i l c z, da religiozno svetovno prepričanje in naravoslovno-znanstveno delovanje nimata ničesar skupnega, niti se ne izključujeta, ako se snideta v eni in isti osebi, kakor hitro se — to je odločilno — strogo ločita drug od drugega: H y r t l in P a s t e u r se navajata kot vzgleda takih znanstvenikov.

Da gre okultizmu precejšnja vloga za kazensko in civilno pravo, je znana stvar. P i l c z je razdelil to stran svoje razprave na več oddelkov; on govori o goljufijah z okultizmom in o izvedencih glede vprašanja okultizma. Tu ni mogel mnogo novega povedati. Bolj zanimiva pa so njegova izvajanja glede uporabe telepatov in svetlovidcev v kriminalnih preiskavah v svrhu poizvedbe tajnosti. Nabraja menda vse take pojave izza polpretekle dobe, kar daje zelo lepo zaokroženo sliko, — a vse to zopet v prilog glavne teze, da dokazov za uspešno delovanje «medijev» nikjer ni bilo konstatirati. Skoro prekratko pa je poglavje o škodi na zdravju, ki jo utegne povzročiti okultistično udejstvovanje. Tu so posneta poročila drugih avtorjev o samomoru, o zblaznitvah vsled okultizma, ali iz lastnih izkustev govori P i l c z le o pretresljajih psihičnega ravnovesja, iz katerih pride morda tudi do motitev umstvenega delovanja.

V posebnem dodatku razpravlja P i l c z o problemu «čarobne (rudosledne) šibice» (Wünschelrute). Tu pa ni več tako skeptičen kakor glede okultizma vobče; on je nazora, da so res ljudje, ki morejo spoznavati na podlagi določenih dražljajev dejstva, ki jih prosečni človek niti ne sluti. Ali

— pri tem poslu uporabljano orodje — t. j. čarobna šibica, nima nikakšnega pomena; delo opravijo — mišice dotične osebe že same zase. Na ta način se vrne *Pilec* z vendar le nazaj k svoji že zgoraj označeni znanstveni tezi.

Dr. Metod Dolenc.

Razne vesti.

Gospode člane, ki so ostali zvesti našemu društvu od njega ustanovitve pa do danes, opozarjamo na naš poziv od 14. julija t. l. in jih vnovič prosimo, da nam pošljejo zaprosene prispevke in svoje slike za slavnostno številko vsaj do konca meseca oktobra. Doslej so se gg. člani tej prošnji odzvali le v prav malenkostnem številu. Smatrajo naj ta poziv za nujen.

Dr. Fran Papež, odvetnik v Ljubljani, soustanovitelj društva «Pravnika» in njega predsednik v prvih štirih letih obstoja, je obhajal dne 22. septembra t. l. devetdesetletnico svojega rojstva. Ob tej priliki mu je čestitalo naše društvo, spominjajoč se pri tem slavljenčevih zaslug za društvo in društveno glasilo. Čestitke ponavljamo tudi na tem mestu, želeč starosti naših pravnikov, da bi preživel še mnogo let v zadovoljstvu, zasluženem po bogatem delovanju za občno korist.

Dr. Karel Šavnik †. Dne 11. septembra t. l. je umrl po dolgi in težki bolezni dr. Karel Šavnik, bivši delegat ministrstva financ, ravnatelj podružnice poštne hranilnice v Ljubljani in honorarni profesor za finančno upravno pravo na ljubljanski univerzi. Bil je med redkimi možmi, ki so obogatili našo pravniško literaturo s prispevki iz finančnega prava. Zato vemo ceniti tembolj njegovo zaslužno delovanje in čutimo, da je nastala vsled njegove smrti vrzel v naših znanstvenih krogih. Poleg raznih finančno-upravnih razprav, ki jih je priobčil pokojnik drugod, naj bodo omenjene samo naslednje, ki so bile napisane za Slovenski Pravniki: Reformirani § 153 zakona o osebnih davkih (1914), Naš zakon o glavni kontroli (1923) in Pravniki v finančni službi (1926). Vse Šavnikove razprave se odlikujejo po globokem znanju, bistroumni koncepciji in lepem slogu. Radi tega je bil tudi priznan predavatelj in je še v zadnjem času, čeprav težko bolan, pripravljal za naše društvo novo predavanje. Bodi odličnemu sotrudniku in članu ohranjen časten spomin!

Kongres pravnikov Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev odgoden. Stalni odbor Kongresa pravnikov je na svoji seji v Zagrebu dne 9. septembra t. l. soglasno sklenil, da se prihodnja skupščina, odrejena na mesec oktober 1928 v Skoplje, radi tehničnih težkoč odgodi na pomlad 1929 in da se bo vršila ta skupščina po prejšnjih sklepih odbora v Skoplju. Še ne poslani referati naj se pošljejo glavnemu sekretarju kongresa v Beograd preko pravniških društev do 1. decembra 1928, tako da izide Spomenica do novega leta 1929. Prispevki, ki so bili poslani za oktobersko skupščino, veljajo za pomladanski kongres, ako se ne bodo zahtevali nazaj.

Takсни zadevi. 1. Se li naj glede na formalno pravilno izstavljeno potrdilo o siromaštvu po sodišču dopuščena oprostitev od taks — tekom